

The Formation of Social Capital as a Key Factor in Implementing the Concept of Sustainable Development for Territorial Communities in Ukraine During Wartime

UDC: 504.064+355.002.02

DOI: <https://doi.org/10.15421/152442>**Herasyk Daria**Master's Student, <https://orcid.org/0009-0003-5282-8803>, dashkaa2301@gmail.com**Matvieieva Olga**Ph.D., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0003-3344-1497>, matvieieva.o.yu@nmu.one*Dnipro University of Technology (Dnipro, Ukraine)*

Abstract

Relevance. Paper examines the significance of social capital as a critical resource for sustainable development in Ukraine's communities amidst the full-scale Russian invasion. It disrupted the economic, social, and environmental foundations, causing population loss, migration, infrastructure destruction, economic stagnation, and environmental degradation. Faced with these threats, social capital plays central role in ensuring community resilience, mobilizing both internal and external resources, activating civic initiatives.

The purpose is to discover the role of social capital in enabling adaptability and long-term recovery in Ukrainian territorial communities.

Results. Study underscores that social capital management goes beyond merely maintaining social connections and networks. It functions as a dynamic instrument for uniting communities and facilitating rapid crisis response. The roles of initiatives such as the United24 and the SpivDiia are highlighted as exemplars of effective international cooperation for resource mobilization and community support. A notable factor is the civic engagement, which has enabled the mobilization of expanded pool of financial and human resources. Social capital is seen as a critical source of resilience, crucial for communities to adapt to wartime conditions and ensure sustainable recovery readiness.

Conclusions. Study finds that a high level of social capital development is indispensable for sustaining territorial communities. It enhances community resilience and promotes the formation of new models of interaction between citizens, local authorities, and international organizations. Strengthening and expanding social capital through the development of volunteer initiatives and partnerships provides a resilient foundation for Ukraine's recovery.

Keywords: public management, local self-government, territorial communities, sustainable development, social capital, community engagement, volunteerism, community recovery, war

Формування соціального капіталу як ключовий фактор реалізації концепції сталого розвитку територіальних громад України в умовах війни

Герасик Дар'я, Матвєєва Ольга*Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна)*

Анотація

Актуальність. Досліджено сутність і значення соціального капіталу як критичного ресурсу для забезпечення сталого розвитку територіальних громад України в умовах війни. Вона порушила соціо-еколого-економічні основи функціонування громад, зумовивши безпрецедентні виклики: значні втрати населення, масову міграцію, руйнування інфраструктури, уповільнення економічної активності та екологічні лиха. Зважаючи на масштабні загрози національній безпеці та виживанню населення, соціальний капітал відіграє вирішальну роль, забезпечуючи стійкість, мобілізацію внутрішніх і зовнішніх ресурсів, активізацію громадянських ініціатив та розширення волонтерських мереж.

Мета дослідження полягає у визначенні та обґрунтуванні ключової ролі соціального капіталу в забезпеченні адаптивності та розрахованого на довгострокову перспективу відновлення українських територіальних громад.

Результати. Доведено, що соціальний капітал – це не лише сукупність соціальних зв'язків та мереж, але й потужний інструмент для згуртування населення, підтримки вразливих верств, забезпечення швидкого реагування на кризи та відбудови зруйнованих територій. Розглянуто роль таких ініціатив, як платформа United24 та гуманітарний хаб "СпівДія", що стали прикладом ефективної міжнародної співпраці для акумулювання ресурсів та забезпечення потреб громад. Важливим аспектом є участь громадян у волонтерському русі, яка дозволила мобілізувати значні фінансові й людські ресурси. Соціальний капітал у цьому контексті виступає джерелом стійкості громад, що є визначальним для їхньої здатності адаптуватися до умов війни.

Висновки. Високий рівень розвитку соціального капіталу є ключовою умовою для сталого розвитку територіальних громад в умовах війни. Він визначає їх стійкість і сприяє формуванню нових моделей взаємодії між громадянами, місцевою владою та міжнародними організаціями. Подальше його зміцнення через підтримку волонтерських ініціатив і розвиток партнерських відносин забезпечуватиме сталу основу для відновлення.

Ключові слова: публічне управління, місцеве самоврядування, територіальні громади, сталий розвиток, соціальний капітал, залучення громади, волонтерство, відновлення громад, війна

Стаття надійшла / Article arrived: 17.10.2024

Схвалено до друку / Accepted: 11.12.2024

Вступ.

Російська військова агресія проти України, яка у 2022 році перейшла у фазу повномасштабного вторгнення, спричинила не тільки глибоку гуманітарну кризу, але й серйозно вплинула на економічні, соціальні та екологічні аспекти функціонування країни і її громад. Це створило нові виклики для сталого розвитку територіальних громад, особливо в умовах війни. Ключовою проблемою залишається те, як громади можуть адаптуватися до нових реалій, при цьому зберігати здатність до самовідновлення та підтримувати баланс між економічною стабільністю, соціальним благополуччям та екологічною стійкістю. В умовах війни однією з ключових в цьому напрямі стає роль соціального капіталу, який виступає критично важливим ресурсом для підтримання сталого функціонування громад. Суспільна резильєнтність, соціальні мережі, довіра, взаємодія між громадянами та інституціями формують основу для спільних дій у відповідь на російські атаки, що допомагає громадам ефективніше реагувати на виклики війни. Війна кардинально трансформує економічну, соціальну та екологічну системи суспільства, тому дослідження механізмів активізації соціального капіталу набуває особливого значення. Це зумовлює необхідність наукового аналізу, спрямованого на вивчення ролі соціального капіталу у підтримці стійкості та відновленні територіальних громад у повоєнний період.

Актуальність. Наукова стаття досліджує сутність і значення соціального капіталу як критичного ресурсу для забезпечення сталого розвитку територіальних громад України в умовах війни. Розпочате у 2022 році російське повномасштабне вторгнення суттєво порушило основи економічного, соціального та екологічного функціонування громад, зумовивши безпрецедентні виклики, такі як значні втрати населення, масова міграція, руйнування інфраструктури, уповільнення економічної активності та критичне загострення екологічних проблем. Зважаючи на масштабні загрози національній безпеці та виживанню населення, соціальний капітал відіграє вирішальну роль, забезпечуючи стійкість громад, мобілізацію внутрішніх і зовнішніх ресурсів, активізацію громадянських ініціатив та розширення волонтерських мереж.

Метою статті є дослідження ролі соціального капіталу у реалізації концепції сталого розвитку територіальних громад в умовах війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні межі даної роботи окреслює теорія

соціального капіталу як один з центральних концептуальних підходів до аналізу сталого розвитку. Вона була розвинута роботами таких науковців, як, зокрема, П. Бурдьє (Bourdieu, 1986), Дж. Коулман (Coleman, 1988) і Р. Путнем (1988), які стверджували, що ресурси, сформовані в соціальних мережах, є ключовим чинником у розвитку громад і суспільств. Р. Путнем (Putnam, 1988) підкреслював, що соціальний капітал проявляється у формі довіри, норм взаємної підтримки та соціальних мереж, що полегшують координацію і співпрацю задля досягнення спільних цілей.

Масив українських наукових публікацій в галузі знань публічного управління періоду широкомасштабного російського вторгнення 2022 – 2024 рр. з даного тематичного напрямку значною мірою присвячено аналізу загроз та досягнутого стану імплементації концепції сталого розвитку в розрізі його економічної, екологічної та соціальної складових, адже війна чинить значний негативний вплив на кожну із них.

Серед наукових здобутків цього часового проміжку слід виділити роботи таких авторів, як, зокрема, К. Пастух (2022), С. Лукашев та В. Белявцева (2023). У них акцентовано роль публічного управління у забезпеченні сталого розвитку територій та аналізується теоретико-організаційний аспект, підкреслено необхідність інтеграції сталих практик у державні та місцеві адміністративні процедури. С. Лукашев та В. Белявцева (2023) досліджують ефективність і результативність публічного управління, пропонуючи індикатори, які дозволяють оцінити внесок держави у соціально-економічний розвиток. Разом вони підкреслюють важливість системного підходу та стратегічного планування.

В. Загорський та О. Гладчук (2024), а також Д. Омельченко (2024) зосередились у своїх дослідженнях на адаптації традиційних управлінських моделей до сучасних викликів, акцентуючи увагу на інтеграції екологічних, соціальних та економічних аспектів. Ці роботи підкреслюють важливість координації дій між різними рівнями влади для досягнення сталих результатів.

У свою чергу, Б. Цимбал (2024) аналізує методологічні аспекти публічного управління безпекою особистості в умовах сталого розвитку та підкреслює важливість створення безпечного та ефективного управлінського середовища для громадян як частини досягнення цілей сталого розвитку.

Необхідність застосування методів стимулювання сталого розвитку підкреслено Н. Кульчицькою та Л. Дерманською (2024).

Проте, продовження війни разом із наростаючим переліком загроз як сталості розвитку, так і виживанню як такому, актуалізує необхідність проведення подальших досліджень, зокрема, в напрямі пошуку оптимізованих підходів до стратегічного публічно-управлінського бачення, а також реалізації концепції сталого розвитку територіальних громад в умовах війни.

Концепція сталого розвитку стала фундаментальною парадигмою для багатьох країн світу, яка орієнтується на інтеграцію економічних, соціальних та екологічних аспектів розвитку (Загорський & Гладчук, 2024), забезпечуючи їх збалансованість у довгостроковій перспективі. В умовах війни цей підхід набуває особливої важливості, оскільки руйнування інфраструктури, масова міграція українського населення та екологічна деградація територій, що постраждали від російського вторгнення та зазнали руйнувань, створюють додаткові виклики для збереження функціонування територіальних громад.

Війна ставить під загрозу здатність громад до самозабезпечення та виживання, але водночас активізує суспільні та соціальні ресурси, особливо через добровільну мобілізацію громадян та організацію мереж волонтерських ініціатив. Збереження та підтримка розвитку соціального капіталу, зокрема таких його ключових компонентів, як соціальні мережі, довіра та норми взаємодопомоги, стають критичними факторами стійкості громад у цей період. За рахунок забезпечення такої підтримки громади здатні легше відновлюватися, мобілізувати ресурси та взаємодіяти з іншими задля досягнення сталого розвитку в екстремальних умовах.

Як зазначено у доповіді Комісії Брундтланд (Brundtland, 1987), офіційно відомій як "Our Common Future" ("Наше спільне майбутнє") «сталий розвиток – це підхід до розвитку, який спрямований на задоволення потреб сучасного суспільства, не погіршуючи можливостей майбутніх поколінь задовольняти свої потреби» (Загорський & Гладчук, 2024; Coleman, 1988). Тобто основна його ідея полягає в тому, щоб забезпечити баланс між економічними, соціальними та екологічними аспектами розвитку, зберігаючи ресурси та довкілля для майбутніх поколінь. Проте, чим є можливим такий баланс в умовах розгортання війни? Значне занепокоєння викликає питання забезпечення ресурсами не лише для майбутніх поколінь, як того вимагає концепція сталого розвитку, а й для виживання нинішніх.

З позиції державного управління, завдання повоєнного розвитку територіальних громад на засадах сталості включає співвідношення

та інтегроване управління трьома ключовими аспектами:

- забезпечення виваженого та ресурсозбереженого розвитку місцевої економіки через диверсифікацію джерел доходів, створення робочих місць та залучення інвестицій;
- забезпечення соціальної згуртованості, єдності, рівного доступу до якісних послуг, підтримка вразливих верств населення;
- ефективне управління природними ресурсами, мінімізація негативного впливу на довкілля, подолання наслідків екоциду, що триває під час постійних російських атак.

У контексті війни, управління кожним із цих аспектів зазнає суттєвих викликів. Зруйнована інфраструктура, призупинення економічної активності, втрата і переміщення значної частини населення й суттєві екологічні наслідки воєнних дій вимагають нових підходів до сталого розвитку громад. Попри всі виклики, Україна продовжує здійснювати послідовні кроки на шляху реалізації ЦСР. Як зазначив міністр Кабінету Міністрів О. Немчінов, «ми плануємо й надалі інтегрувати кращі практики та досвід у післявоєнні процеси відновлення і модернізації в нашій країні» (Кульчицька & Дерманська, 2024). Адже основоположний принцип сталого розвитку – «не залишити нікого осторонь» (СпівДія, 2024).

Принципи сталого розвитку впроваджуються у повоєнні процеси відновлення та модернізації країни. Наприклад, за два роки повномасштабного вторгнення було спрямовано понад 30% державних інвестицій у програми з розвитку місцевих громад (Немчінов, 2023), з метою забезпечення рівних можливостей участі всіх верств населення в ініціативах з такого розвитку. Відзначається зростання обсягів інвестицій у зелені технології та відновлювану енергетику. За останні два роки виробництво відновлюваної енергії в Україні зросло на 25%, що свідчить про активні кроки у напрямку зменшення впливу на довкілля та збереження ресурсів (KPMG Ukraine, 2024).

Війна є надзвичайною ситуацією виходу із стану сталості, яка порушує баланс між економічними, соціальними та екологічними аспектами розвитку суспільства, призводить до загострення проблем інфраструктури, екологічних катастроф, гуманітарної кризи, економічного та соціального спаду. Це підриває всі аспекти сталого розвитку, оскільки знищується інфраструктура, ставиться під загрозу чи унеможливується ефективне управління та забезпечення основних потреб населення в цілому, несе великі людські та екосистемні втрати. Постійні атаки створюють

значні довгострокові соціальні та економічні перешкоди для поступового відновлення і розвитку суспільства, яке, окрім прямих наслідків атак, потребуватиме впорядкування внутрішніх та зовнішніх міграцій, ревіталізації та модернізації економіки та поступового відновлення рівня життя населення за допомогою відповідних комплексних програм підтримки.

Тому сталий розвиток під час війни видається поняттям глибшим за просту здатність до збереження його складових систем. Він набуває нового контексту та вимагає адаптації стратегій та підходів до врахування специфічних викликів та потреб, що виникають у таких умовах надзвичайної вразливості всіх учасників. В управлінні складно прогнозованими екстремними ситуаціями, головним завданням є не стільки збереження рівноваги та стабільності, скільки вирішення негайних економічних, соціальних та гуманітарних викликів. Органам влади та місцевого самоврядування разом із громадами доводиться активно реагувати на кризові ситуації (Putnam, 1993), забезпечувати безпеку населення, акумулювання внутрішніх та зовнішніх ресурсів для виживання та відновлення інфраструктури, тим самим змінюючи та адаптуючи підходи до стратегічного планування та реалізації програм та проєктів у масштабах, необхідних для забезпечення стійкості в контексті безупинних військових дій агресора.

Із урахуванням вищенаведеного, сталий розвиток під час війни – це адаптивний та резилієнтний підхід до прогресу, спрямований на забезпечення виживання людей та екосистем, збереження та акумуляцію необхідних для цього ресурсів та підтримку життєздатності суспільства в умовах критичних загроз. Це – стратегічне бачення такого прогресу у досяжній перспективі, яке поєднує економічну стійкість, соціальну солідарність та екологічну відповідальність, спрямовані на забезпечення благополуччя та безпеки населення і природних екосистем у війні. Окрім того, це виважене управління ресурсами громад, направлене на їх збереження і набуття стійкості під час проходження колективних шоків.

Розглядаючи ресурси соціальної складової сталого розвитку крізь призму теорії соціального капіталу, можемо стверджувати, що людські ресурси виступають ключовим чинником підтримки громад, адже, від політичних рішень людей, їх мереж і альянсів залежить хід війни, можливості її завершення і прийняття рішень щодо відновлення територій і громад. Проте на місцевому рівні управління таким розвитком, як підкреслював Р. Путнем у 1993 р. (Coleman, 1988), соціальний капітал проявляється у формі

довіри, норм взаємної підтримки та соціальних мереж, що полегшують координацію і співпрацю задля досягнення спільних цілей.

Теорія соціального капіталу Р. Путнем (Coleman, 1988), Дж. Коулман (Coleman, 1988), М. Грановеттер (Granovetter, 1973), П. Бурдьє (Bourdieu, 1986) пропонує погляд на соціальні мережі як на ресурс, що сприяє взаємодії між індивідами в спільноті. В умовах війни соціальний капітал стає особливо важливим, коли формальні інститути втрачають позиції своєї ефективності, і на передній план виходять неформальні мережі підтримки та взаємодопомоги – зокрема, волонтери з їх досвідом і практиками мережування та спільного вирішення питань загальної значимості. У світлі цього, розвиток соціального капіталу стає рушійною силою для підтримки територіальних громад, забезпечуючи адаптивність, стійкість та швидку і результат-орієнтовану взаємодію на місцевому рівні.

Соціальний капітал у формі громадських мереж та асоціацій є основою демократичного та ефективного управління Р. Путнем (Putnam, 1993). У період війни, коли державні структури не можуть забезпечувати очікуваного рівня гнучкості та швидкості реагування на зростаючі потреби громад, або стають частково чи повністю паралізовані (громади в окупації), саме ці неформальні мережі виступають основними механізмами взаємодії (Міністерство економіки України, 2022). Спираючись на довіру та взаємопідтримку, вони здатні забезпечувати мобілізацію ресурсів, необхідних для виживання і відновлення спільнот.

Соціальні структури полегшують координацію дій та співпрацю між різними акторами (Granovetter, 1973; Matveieva, Mamatova, Borodin, Gustafsson, Wihlborg, & Kvitka, 2024), в умовах війни це означає здатність громадян організовуватися навколо спільних цілей, швидко адаптуючись до нових викликів. Наприклад, в умовах зруйнованої інфраструктури або обмеженого доступу до державних послуг, громади часто покладаються на взаємні соціальні зв'язки для координації гуманітарної допомоги, організації медичних та освітніх послуг. Це особливо важливо для забезпечення стійкості найуразливіших верств населення, поява яких обумовлена війною – такі як ветерани війни, діти загиблих Захисників, ВПО, особи з інвалідністю тощо, які стикаються з додатковими бар'єрами в доступі до підтримки через недостатню гнучкість і швидкість державних структур щодо реагування на нові потреби таких груп, що з'являються під час війни. Волонтерські організації з їх налагодженими

зв'язками з громадою та інструментами акумулювання ресурсів цих громад та широких груп стають тут вкрай важливими гравцями.

М. Грановеттер (Granovetter, 1973) розширює концепцію соціального капіталу через ідею "слабких зв'язків" – відносин між індивідами або групами, що не мають глибоких емоційних зв'язків, але здатні надавати нову інформацію або ресурси (Matveieva, Mamatova, Borodin, Gustafsson, Wihlborg, & Kvitka, 2024). В умовах війни слабкі зв'язки стають ключовими для доступу до зовнішньої допомоги, ресурсів, та інформації. Наприклад, зв'язки з міжнародними гуманітарними організаціями або новою діаспорою, що отримала доступ до міжнародних ресурсів, можуть бути критично важливими для підтримки зазначених цільових груп.

П. Бурдьє (Bourdieu, 1986) розглядає соціальний капітал у контексті взаємодії з іншими формами капіталу, зокрема економічним та культурним капіталом (Brundtland, 1987). У цьому сенсі, соціальні мережі, сформовані в громаді, стають не тільки інструментом для вирішення нагальних проблем, але й механізмом для зміцнення спільних цінностей, збереження культурної ідентичності, необхідної у протистоянні російській агресії та підтримки місцевої економіки.

З огляду на це, в умовах війни управління соціальним капіталом відіграє вирішальну роль у наступних сферах стратегічного розвитку територіальних громад:

- мобілізації ресурсів через волонтерські ініціативи та громадські організації, адже неформальні волонтерські мережі стають ключовими у забезпеченні швидкого реагування на кризи та у забезпеченні підтримки вразливих груп;

- забезпеченні стійкості соціальних зв'язків, що сприяють підтримці найуразливіших верств населення. Міцні соціальні зв'язки дозволяють швидко адаптуватися до нових умов і знаходити спільні рішення;

- формуванні мереж співпраці між громадянами, громадськими організаціями, органами місцевого самоврядування та міжнародними організаціями. Соціальний капітал сприяє зміцненню комунікації та побудові стійких коаліцій для реалізації довгострокових проектів з відновлення та розвитку (Putnam, 1993).

Мобілізація ресурсів через волонтерські ініціативи та громадські організації в Україні набула феноменальних обсягів під час війни 2022 - 2024 років. За цей період волонтерський рух, підтриманий високим рівнем соціального капіталу, став ключовою опорою для країни

в умовах критичних викликів. Волонтери змогли зібрати десятки мільярдів гривень для забезпечення армії необхідними ресурсами, організації допомоги постраждалим та відбудови пошкоджених територій Так, за даними Opendatabot (Opendatabot, 2024), у 2023 році українці задонатили у три найбільших фонди – United 24 (United 24., 2024), «Повернись живим» (Повернись живим, 2024) та Фонд Притули (Фонд Притули, 2024) – 18,75 млрд грн, що майже вдвічі менше, ніж на початку повномасштабного вторгнення, у 2022 році, коли загальна сума донатів сягнула рекордних для України 34,38 млрд грн.

Важливим аспектом цього процесу стала здатність волонтерів акумулювати ресурси громад, а також згодом і активно залучати підтримку міжнародних партнерів. Це допомогло знизити навантаження на місцеві бюджети. Така здатність волонтерських організацій діяти швидко та ефективно дозволила заповнити прогалини, що виникли через обмеження державних ресурсів і створила умови для альтернативної підтримки вразливих груп населення "з середини".

Війна проявила надзвичайну важливість краудфандингових кампаній, які дозволили швидко акумулювати значні суми на проекти критичної важливості. Такі ініціативи, як «Повернись живим» (Повернись живим, 2024) «Армія дронів» (Армія дронів, 2024) тощо продемонстрували потужність громадянської активності та залучення населення до спільної справи. Через соціальні медіа та онлайн-платформи українські громадяни та діаспора з різних куточків світу змогли брати участь у фінансуванні тисяч оборонних, гуманітарних та освітніх проектів. Цифрова мобілізація українців стала інноваційною формою волонтерства, що посилила співпрацю між громадянами всередині країни та за її межами, сприяючи забезпеченню процесів розвитку і посилення стійкості соціальних зв'язків, необхідних для управління таким розвитком під час війни.

Формування мереж співпраці між громадянами, місцевою владою та міжнародними організаціями стало основою для вирішення нагальних гуманітарних проблем та відновлення громад. Одним з найпотужніших прикладів міжнародної співпраці став запуск глобальної платформи United24 (United 24, 2024). Ініціативу було спрямовано на мобілізацію міжнародних ресурсів для відновлення та підтримки України під час війни. Платформа об'єднала громадян, бізнеси та міжнародні організації з метою залучення донорських коштів на конкретні проекти – гуманітарну допомогу, відбудову

інфраструктури, медичні потреби та військову підтримку.

United24 стала важливим механізмом інтеграції фінансових потоків з усього світу, альтернативних бюджетним, для потреб розвитку українських громад. Завдяки партнерству між громадянськими організаціями, місцевою владою та урядом на платформі United24 було реалізовано низку проєктів: зібрані кошти використовувались для відбудови лікарень у постраждалих регіонах, забезпечення медичними засобами та транспортом для екстрених служб. Це показало, як ефективна співпраця на всіх рівнях управління може сприяти вирішенню критичних питань із залученням громади.

Інший важливий приклад – гуманітарний хаб "СпівДія," (СпівДія, 2024) створений у партнерстві між урядом України, місцевими громадами, громадськими організаціями та міжнародними донорами. Цей проєкт був започаткований для координації гуманітарної допомоги внутрішньо переміщеним особам та іншим постраждалим від війни. "СпівДія" функціонує через мережу волонтерів і місцевих органів влади, які безпосередньо працюють з вразливими групами населення, забезпечуючи їм доступ до житла, харчування, медичної допомоги та психологічної підтримки тощо.

Одним із ключових компонентів "СпівДії" стала тісна співпраця з міжнародними організаціями, такими як, зокрема, USAID Ukraine, Дитячий Фонд ООН UNICEF та Агентство ООН у справах біженців. Завдяки цьому партнерству було реалізовано численні ініціативи, що забезпечували життєво необхідні ресурси для постраждалих громад, а також навчальні програми для волонтерів та місцевих органів влади для підвищення їхньої ефективності в кризових умовах.

Важливо відзначити, що місцева влада, залучаючи громадські організації, могла більш ефективно використовувати зовнішню допомогу, спрямовуючи її на пріоритетні напрямки. Крім того, міжнародні донори, орієнтуючись на підтримку і збереження соціального капіталу територіальних громад, підтримували не тільки матеріальні і гуманітарні потреби України, але й проєкти з довгостроковими перспективами розвитку. Це включало навчальні програми, спрямовані на підвищення кваліфікації працівників, покращення громадської інфраструктури та розвиток інноваційних ініціатив на місцевому рівні.

Результати дослідження.

Таким чином, умови війни трансформують стратегічне бачення перспектив реалізації концепції сталого розвитку територіальних

громад. Для того, щоб зберегти досягнутий прогрес України в реалізації Цілей сталого розвитку на рівні громад, доцільно забезпечити адаптацію візії та стратегічних підходів до управління на місцях з фокусом на посилену роль соціального капіталу. Така адаптація має проходити в наступних напрямках.

По-перше, це напрям сталої мобілізації зовнішніх і внутрішніх ресурсів територій та інституціоналізована координація зусиль стейкхолдерів – волонтерських організацій, органів місцевого самоврядування, влади, місцевих бізнесів, населення, міжнародних надавачів допомоги, а також закріплення зв'язків у їх професійних мережах.

По-друге, для того, щоб мобілізовані ресурси не розпорошувались лише на покриття поточних проблем громад, необхідною є адаптація політик довгострокового відновлювального розвитку до постійно змінюваних умов. Це потребує наявності стабілізаційних резервів та інвестиційних ресурсів для нарощення спроможностей громад до вирішення нагальних питань та закладення основ майбутнього сталого розвитку. Необхідно відкривати і розвивати нові напрями економічного зростання й комплексного відновлення галузей та адаптувати стратегії розвитку до змінених умов, які крім загроз війни, характеризуються відкритістю світової спільноти до допомоги Україні, курсом на набуття повноцінного членства в ЄС, входження до єдиного цифрового простору ЄС тощо. На локальному рівні це включає перепрофілювання та глобалізацію господарської діяльності, стимулювання інновацій з представленням створюваних продуктів та послуг на світових ринках.

По-третє, підтримка місцевих розвиткових ініціатив з боку держави та міжнародних партнерів є визначальною, адже фінансове, технічне та організаційне забезпечення є необхідним для реалізації проєктів сталого розвитку громадських організацій і бізнес-одиниць у партнерстві з органами місцевого самоврядування, зокрема, з реконструкції інфраструктури громад, соціальних ініціатив та підтримки вразливих верств населення.

По-четверте, свою високу соціальну та оборонну значимість засвідчило залучення громадськості до вирішення спільних питань та процесів прийняття стратегічних рішень щодо розвитку громад. Таке залучення створює умови для більш ефективного використання ресурсів, укріплення довіри, підзвітності та вирішення проблем, з якими місцеве самоврядування самотужки не впорається в затребувано стислі строки.

Висновки.

Вивчення впливу війни на процеси розвитку, що протікають на рівні громад, обумовлює необхідність переосмислення базових понять, зокрема, таких як "сталість" такого розвитку, оскільки війна змінює як поточну динаміку, так і пріоритети розвитку громад, спрямовані у майбутнє. Необхідно уточнити підхід до розуміння сталого розвитку під час війни як адаптивного та резилієнтного бачення можливостей прогресу, спрямованого на забезпечення, в першу чергу, виживання людей та екосистем, а потім – збереження та акумуляцію необхідних для цього ресурсів та підтримку життєздатності суспільства в умовах критичних загроз безпеці.

Стратегічне бачення прогресу в умовах війни визначає перспективи поєднання набутої економічної стійкості, соціальної солідарності та екологічної відповідальності, спрямованої на якнайповніше забезпечення благополуччя та безпеки населення і природи під час великих потрясінь і загроз.

За умов постійних загроз національній безпеці, основною вимогою належного управління стає якісне цілепокладання та врахування всіх ризиків, що існують та можуть виникнути, а також постійний перегляд бачення перспектив розвитку з урахуванням наявних ресурсів та можливостей їх нарощення. Це передбачає не лише гнучкість і швидкість адаптації до нових умов, але й активну пошукову діяльність у поєднанні зі встановлен-

ням і збереженням можливої рівноваги між економічними, соціальними та екологічними аспектами розвитку.

Соціальний капітал є одним із ключових ресурсів, що забезпечує стійкість та адаптивність територіальних громад України в умовах війни. Через соціальні мережі, громадську активність та волонтерські ініціативи українським громадам вдається не лише знизити навантаження на систему місцевого самоврядування та державного управління, на державні та місцеві бюджети, але й мобілізувати значні фінансові й людські ресурси для відновлення зруйнованої інфраструктури, підтримки вразливих груп населення та розвитку громад. Він став рушійною силою для формування партнерських зв'язків між громадянами, органами місцевого самоврядування та міжнародними організаціями, що сприяло би більш ефективному реагуванню країни на виклики війни.

Проте, незважаючи на успіхи у мобілізації ресурсів, забезпечення стійкості та відновлення громад, залишається важливе питання, яке потребує подальшого обговорення: яким чином можна оптимізувати довгострокове управління ним для досягнення сталого розвитку в умовах затягнутих військових конфліктів? Це питання є особливо актуальним в контексті розробки післявоєнних стратегій відновлення та модернізації територіальних громад, оскільки соціальний капітал відіграє вирішальну роль у забезпеченні їхньої стійкості та розвитку в довгостроковій перспективі.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Армія дронів.* (2024). Відновлено з <https://armyinform.com.ua/tag/armiya-droniv>
- Відновлювані джерела енергії в Україні. (2024). *KPMG Ukraine*. Відновлено з <https://home.kpmg/ua>
- Інвестиційна діяльність в Україні за 2022 рік. (2022). *Міністерство економіки України*. Відновлено з <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=b6d0940d-2443-41c4-82ec-86e6d2e56973&title=InvestitsiiaDiialnisUVukrainiZa2022-Rik>
- Кульчицька, Н., & Дерманська, Л. (2024). Features of regional development in modern conditions. *SworldJournal*, 2(23-02), 122-130. <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2024-23-00-051>
- Лукашев, С., & Белявцева, В. (2023). Публічне управління в забезпеченні сталого розвитку територій: ефективність та результативність. *Наукові перспективи (Naukovi perspektivi)*, 7(37), 1-10.
- Матвєєва, О. Ю., & Навумау, В. М. (2023). Посилення спроможності українського громадянського суспільства під час війни: передумови, підходи, цифрові технології. *Публічне адміністрування та національна безпека*, 1.
- Немчінов, О. (2023). *Олег Немчінов провів перше засідання Міжвідомчої робочої групи з питань забезпечення досягнення Цілей сталого розвитку. Кабінет Міністрів України*. Відновлено з <https://www.kmu.gov.ua/news/oleh-nemchinov-proviv-pershe-zasidannia-mizhvidomchoi-robochoi-grupy-z-pytan-zabezpechennia-dosiahnennia-tsilei-staloho-rozvytku>
- Opendatabot. (2024). *Telegram Channel*. Відновлено з <https://t.me/OpendatabotChannel/570>
- Омельченко, Д. О. (2024). Сутність механізмів публічного управління регіональним розвитком в умовах сталого розвитку України. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*, 12. <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2024-12-02-10>
- Пастух, К. (2022). Публічне управління та адміністрування в забезпеченні сталого розвитку територій: теоретико-організаційний аспект. *Науковий вісник: Державне управління*, 1(11), 186-206.
- План відновлення України. (2024). *Кабінет Міністрів України*. Відновлено з <https://recovery.gov.ua>
- Повернись живим.* (2024). Відновлено з <https://savelife.in.ua>

- Секретаріат Кабінету Міністрів України. (2023). Цілі сталого розвитку: війна вносить свої корективи. *Український кур'єр*. Відновлено з <https://ukurier.gov.ua/uk/news/cili-stalogo-rozvitku-vijna-vnosit-svoyi-korektivi/>
- СпівДія. (2024). Відновлено з <https://spivdiia.org.ua>
- Цимбал, Б. М. (2023). *Методологія й імперативи формування публічного управління безпекою особистості в умовах забезпечення сталого розвитку України*. (Монографія). Харків: ФОП Боровін О.В.
- Цілі сталого розвитку та Україна. (2023). *Кабінет Міністрів України*. Відновлено з <https://www.kmu.gov.ua/news/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241-258). New York: Greenwood Press.
- Brundtland, G. H. (1987). Our common future – Call for action. *Environmental Conservation*, 14(4), 291-294.
- Coleman, J.S. (1988). Social capital and the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94, 95-120.
- Granovetter, M. S. (1973). The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 78(6), 1360-1380.
- Matvieieva, O., Mamatova, T., Borodin, Y., Gustafsson, M., Wihlborg, E., & Kvitka, S. (2024). *Digital Government in Conditions of War: Governance Challenges and Revitalized Collaboration between Local Authorities and Civil Society in Provision of Public Services in Ukraine*. Відновлено з <https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/items/9720c3f5-5684-40fb-abae-8cef0f01d144>
- Putnam, R. D. (1993). The prosperous community. *The American Prospect*, 4(13), 35-42.
- United 24. (2024). *The initiative of the President of Ukraine*. Retrieved from <https://u24.gov.ua>

REFERENCES

- Army of Drones*. (2024). Retrieved from <https://armyinform.com.ua/tag/armiya-droniv>
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241-258). New York: Greenwood Press.
- Brundtland, G. H. (1987). Our common future – Call for action. *Environmental Conservation*, 14(4), 291-294.
- Coleman, J.S. (1988). Social capital and the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94, 95-120.
- Come Back Alive*. (2024). Retrieved from <https://savelife.in.ua>
- Granovetter, M. S. (1973). The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 78(6), 1360-1380.
- Investment activities in Ukraine in 2022. (2022). *Ministry of Economy of Ukraine*. Retrieved from <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=b6d0940d-2443-41c4-82ec-86e6d2e56973&title=InvestitsiiaDiialnistVUkrainiZa2022-Rik>
- Kulchytska, N., & Dermanska, L. (2024). Features of regional development in modern conditions. *SworldJournal*, 2(23-02), 122-130. <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2024-23-00-051>
- Lukashev, S., & Belyavtseva, V. (2023). Public administration in ensuring sustainable development of territories: efficiency and effectiveness. *Naukovi perspektivi (Scientific Perspectives)*, 7(37), 1-10.
- Matvieieva, O., Mamatova, T., Borodin, Y., Gustafsson, M., Wihlborg, E., & Kvitka, S. (2024). *Digital Government in Conditions of War: Governance Challenges and Revitalized Collaboration between Local Authorities and Civil Society in Provision of Public Services in Ukraine*. Accessed from <https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/items/9720c3f5-5684-40fb-abae-8cef0f01d144>
- Matvieieva, O. Yu., & Navumau, V. M. (2023). Strengthening the capacity of Ukrainian civil society during the war: prerequisites, approaches, digital technologies. *Public Administration and National Security*, 1.
- Nemchinov, O. (2023). Oleh Nemchinov chaired the first meeting of the Interdepartmental Working Group on ensuring the achievement of Sustainable Development Goals. *Cabinet of Ministers of Ukraine*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/oleh-nemchinov-proviv-pershe-zasidannia-mizhvidomchoi-roboty-hrupy-z-pytan-zabezpechennia-dosiahnennia-tsilei-staloho-rozvitku>
- Omelchenko, D. O. (2024). The essence of public administration mechanisms for regional development in conditions of sustainable development in Ukraine. *Problems of Modern Transformations. Series: Law, Public Administration, and Administration*, 12. <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2024-12-02-10>
- Opendatabot. (2024). *Telegram Channel*. Retrieved from <https://t.me/OpendatabotChannel/570>
- Pastukh, K. (2022). Public administration and administration in ensuring the sustainable development of territories: theoretical and organizational aspect. *Scientific Bulletin: Public Administration*, 1(11), 186-206.
- Putnam, R. D. (1993). The prosperous community. *The American Prospect*, 4(13), 35-42.
- Renewable energy sources in Ukraine. (2024). *KPMG Ukraine*. Retrieved from <https://home.kpmg.ua>
- Secretariat of the Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). *Sustainable Development Goals: The war makes its adjustments. Ukrainian Courier*. Retrieved from <https://ukurier.gov.ua/uk/news/cili-stalogo-rozvitku-vijna-vnosit-svoyi-korektivi/>
- SpivDiia. (2024). Retrieved from <https://spivdiia.org.ua>
- Sustainable Development Goals and Ukraine. (2023). *Cabinet of Ministers of Ukraine*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>
- Tsymbal, B. M. (2023). *Methodology and imperatives of forming public security management in conditions of sustainable development in Ukraine*. (Monograph). Kharkiv: FOP Borovin O.V.
- Ukraine's Recovery Plan. (2024). *Cabinet of Ministers of Ukraine*. Retrieved from <https://recovery.gov.ua>
- United 24. (2024). *The initiative of the President of Ukraine*. Retrieved from <https://u24.gov.ua>